

Sala kommun
kommun.info@sala.se

2023-11-15
Dnr 2023:1358

Beslut

efter kvalitetsgranskning av Undervisningens
kvalitet i gymnasieskolans yrkesämne
skogsmaskiner vid Ösbygymnasiet i Sala
kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Ösbygymnasiet avseende undervisningens kvalitet i gymnasieskolans yrkesämne skogsmaskiner.

Granskningens syfte är att granska om elever på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av om elever på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Ösbygymnasiet den 11–12 oktober 2023. Besöket genomfördes av utredarna Ulf Pantzare och Ulrika Rosengren.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En lektionsobservation
- En gruppintervju med elever
- En gruppintervju med yrkeslärare
- En intervju med skolans apl-ansvarige
- Två intervjuer med apl-handledare
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt statistik som finns att tillgå om den aktuella skolenheten.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2024.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i yrkesämnet skogsmaskiner i flera delar utformas för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande, men att utvecklingsområde finns.

Undervisningens innehåll

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **utforma undervisningen med hänsyn till elevernas kunskapsutveckling under apl**

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom området.

Undervisningens form

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Uppföljning

Huvudmannen ska **senast den 2024-05-31** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:1358) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i yrkesämnet skogsmaskiner i flera delar utformas för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande, men att utvecklingsområde finns.

Granskningen av undervisningens innehåll visar att eleverna får möjlighet att öva i autentiska situationer men att undervisningen i högre utsträckning kan ta hänsyn till elevernas kunskapsutveckling under arbetsplatsförlagt lärande (apl). Vidare ger undervisningen eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Granskningen av undervisningens form visar att undervisningen är varierad och tar utgångspunkt i både teori och praktik på ett sätt som gör att olika perspektiv på yrkeskunskaper vävs ihop. I undervisningen ingår även reflektion och eleverna ges möjligheter till delaktighet. Undervisningen tar hänsyn till elevernas behov och förutsättningar, och aspekter av jämställdhetsfrågor ingår i undervisningen.

Granskningen av undervisningen om och för hållbar utveckling visar att såväl sociala som ekonomiska och miljömässiga aspekter inom yrkesområdet ingår i den teoretiska och den praktiska undervisningen.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens innehåll

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningens innehåll ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att elevernas arbetsuppgifter är autentiska och relevanta, och ger förutsättningar att utveckla specifika yrkeskunskaper. I bedömningen ingår att arbetsuppgifterna ger eleverna förutsättningar att hantera processer och situationer de kan möta i ett framtida yrkesliv och att det finns ett samband mellan skolförlagd och arbetsplatsförlagd undervisning. Genom undervisningen får också eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Motivering till bedömning

Arbetsuppgifterna ger eleverna förutsättningar att utveckla specifika yrkeskunskaper

Granskningen visar att undervisningen utformas så att eleverna får använda maskiner och teknisk utrustning samt öva på arbetsuppgifter som de kommer att möta i yrkeslivet. Maskiner och utrustning används också på ett sätt som ger eleverna möjlighet till mängdträning och att utveckla specifika yrkeskunskaper.

Såväl lärare som elever beskriver i intervjuer att eleverna får använda teknisk utrustning som exempelvis terrängfordon, skotare och skördare. Elever berättar att lärare tar upp frågor om säkerhet, skyddsutrustning och ergonomi, både i teorin och vid praktisk övning. Eleverna beskriver att de tycker att de får lära sig det som de behöver inför att de ska ut i yrkeslivet genom den träning de får göra i skolan och på apl. Lärare beskriver att de sätter ihop grupper med elever som ska stötta och utmana varandra på bästa sätt, genom att eleverna får samsas två och två i respektive skotare eller skördare. Lärarna planerar också så att alla elever ska få körtid utefter sitt behov och sin aktuella förmåga.

Vid en rundvandring på skolan visar lärarna en lektionssal där det finns två simulatorer. En lärare berättar att de används främst när eleverna ska få träna manöverförmågan och visa att de har grundläggande kunskaper i att manövrera skogsmaskinen. Läraren berättar att skolan medvetet har prioriterat att köpa in riktiga skogsmaskiner framför att köpa in nyare simulatorer, för att eleverna i första hand ska få träna på körning i maskin. Efter simulatorträningen, men innan eleverna får börja köra i skogen, får eleverna träna sig på att manövrera skogsmaskiner på ett inhägnat område intill skolan. Vidare har skolan tillgång till skogsområden inom några kilometers avstånd där eleverna får öva på att utföra olika arbetsuppgifter som skotning, avverkning och körning i terräng. Körning i trafik får eleverna främst göra med skolans traktorer.

Elever och lärare berättar att eleverna får utföra service och underhåll samt enklare reparationer av den tekniska utrustningen inom ramen för ämnet skogsmaskiner. Framför allt får eleverna utföra daglig kontroll, men även vissa mindre enklare reparationer som att dra åt läckande slangar eller justera drivband. Vid Skolinspektionens besök fick elever även träna sig på att använda såväl äldre som nyare teknisk utrustning i form av klave och digitalklave, ansluten till skördaren.

Planeringen av uppgifter i undervisningen tar inte hänsyn till vilka arbetsuppgifter eleverna gör under apl

Granskningen visar att skolan inte ger apl-handledarna ramar för det kunskapsinnehåll som elevernas apl bör innehålla och att undervisningen inte heller planeras med hänsyn till elevernas kunskapsutveckling under apl.

Av inkommen dokumentation och intervju med lärare framgår att det bland annat finns ett underlag som går ut till skolans apl-handledare. I underlaget framgår att apl är kopplad till ämnets kurser, samt att eleven ska få lära känna branschens yrkeskultur och medverka vid vanliga arbetsuppgifter inom arbetsplatsens verksamhetsområde. Det framgår dock inte av underlaget eller av den muntliga information som lämnas till skolans apl-handledare vilka kurser som specifikt avses eller vilka mål som finns för kurserna, enligt de apl-handledare som Skolinspektionen har intervjuat. Skolans apl-ansvarige uppger vid intervju att det är hela innehållet i kurserna Terrängtransporter och Virkestransport med skotare som

ligger som underlag för den apl-period som senast genomförts. Detta då samtliga delar av kurserna är relevanta för apl nu i år 3, samt att det varierar vad eleverna kan få göra på olika arbetsplatser. Intervjuade elever uppger också att det inte är skolan, utan elevens apl-handledare som styr vad som ska göras vid apl, utifrån de uppgifter som finns på arbetsplatsen. Eleverna beskriver att de får veta att de ska uppträda korrekt, göra sitt bästa och komma i tid till sin apl-plats, men att de inte får några särskilda uppgifter med sig från skolan.

Av intervjuer framgår att apl-handledare och skolans apl-ansvarige har kontakt inför apl-perioden för att lösa praktiska frågor. Under apl-perioden genomförs i de flesta fall ett trepartssamtal, då elev, handledare och apl-ansvarige deltar, vilket även intervjuade elever berättar om. Samtalet förs utifrån det material skolan skickat ut inför apl. Det berör vad eleverna har fått göra samt hur det gått inom ett antal områden, till exempel om eleven visat initiativförmåga, planerat sitt arbete, löst problem, tagit ansvar samt visat noggrannhet för sina arbetsuppgifter. Varje område bedöms i en skala från utmärkt till ej tillfredsställande. Detta dokument ska även fyllas i av handledaren och skickas till skolan när perioden är slut. När eleverna återkommit till skolan går apl-ansvarige muntligen igenom med övriga lärare i programarbetslaget vad eleverna har gjort och vad som eventuellt brister, baserat på dokumentet och dennes samtal med elever och apl-handledare. Lärarna tar däremot inte del av själva dokumentet med apl-handledarnas omdömen. Eleverna berättar att alla elever får beskriva vad de fått göra vid sin apl, när de kommer tillbaka till skolan. Undervisande lärare uppger dock att de inte lägger upp sin undervisning utifrån de beskrivningar av elevernas arbete och prestationer på apl som apl-ansvarige och eleverna ger.

Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk

Lärare och elever berättar att det finns en hel del facktermer som rör ämnet skogsmaskiner och att dessa begrepp används i undervisningen, vilket gör att eleverna utvecklar ett yrkesspråk. Det framkommer i intervjuer att eleverna redan i år 1 fick lära in viktiga begrepp, vilka de sedan hade prov på. Lärarna har sedan varit konsekventa med att begreppen ska användas av eleverna i undervisningen. Även under Skolinspektionens lektionsobservation framgår att läraren använder yrkesspecifika ord och begrepp. Eleverna uppger nu att begreppen sitter och att de känner igen dessa när de möter dem, exempelvis vid apl.

Undervisningens form

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningens form ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att den är varierad och strukturerad och en tydlig koppling mellan teori och praktik. Det finns en röd tråd mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet. I undervisningen tas hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att nå ett gott yrkeskunnande. Eleverna görs

kontinuerligt delaktiga och ges utrymme för reflektion.
Jämställdhetsperspektivet integreras i undervisningen, inklusive i samband med apl.

Motivering till bedömningen

Undervisningen är varierad, strukturerad och teori och praktik vävs samman

Granskningen visar att undervisningen är strukturerad och innehåller olika moment och uppgifter så att det blir en variation. Av intervjuer med elever och lärare framgår att olika typer av aktiviteter varvas. Lektionerna inleds vanligtvis med en genomgång, och om undervisningen sker ute i skogen kontrolleras maskinerna och eleverna delas upp utifrån dagens uppgifter, så att alla vet vad de ska göra. Under lektionen får sedan eleverna exempelvis i uppgift av lärarna att ta paus i avverkningen för att kontrollera virkeskvalitet eller resonera om de miljöeffekter som uppstår. Eleverna beskriver att de får turas om att köra maskinerna, så att en elev kör medan den andra ser på eller gör andra uppgifter som enklare service och reparationer av maskinerna eller kontroll av virkeskvalité. Eleverna beskriver att de aldrig blir sysslösa. Det framgår även av intervju med lärarna att de alltid stämmer av dagens lektion med eleverna när det är dags att avsluta, exempelvis summeras produktionen och elevernas reflektioner upp när eleverna samlas.

Granskningen visar vidare att det finns en tydlig integrering mellan teori och praktik i undervisningen. Lärarna beskriver att längre teoretiska genomgångar i år 3 exempelvis genomförs när en ny trakt läggs ut. Lärare och elever berättar att teoretiska genomgångar även genomförs ute i fält, så att eleverna först får en teoretisk genomgång och sedan får tillämpa detta i en praktisk arbetsuppgift. Lärarna ger som exempel den genomgång av vad som är viktigt vid kontroll av timmerkvalitet och instruktion om hur digitalklavning går till som genomfördes under den lektion som Skolinspektionens utredare observerade. Genomgångarna sker både med enstaka elever och i helklass. Eleverna säger att lärarna är bra på att koppla ihop teori och praktik, samt att lärarna är tydliga och att de visar förtroende för eleverna när de låter eleverna testa olika saker rent praktiskt. Lärare beskriver att de skapar en progression i både den teoretiska och praktiska undervisningen, till exempel att eleverna exempelvis får gå från arbete i simulator, via körning på inhägnat område till att slutligen köra maskin självständigt på avverkningsområdet, kombinerat med löpande teoretiska resonemang om arbetet och elevens progression.

Eleverna är delaktiga i undervisningen och får utrymme för reflektion

I intervjuer beskriver elever och lärare att eleverna kontinuerligt får reflektera över sitt eget lärande under lektionerna, exempelvis genom att lärarna frågar hur eleverna upplever att det har gått när de genomfört olika moment. Lärare och elever tar som exempel en övning i kontroll av virkeskvalitet som nyligen genomfördes i fält. Eleverna fick reflektera över varför kvaliteten på de avverkade stockarna blivit som det blev och vad de specifikt bör göra för att förbättra

kvaliteten på virket. I det aktuella fallet handlade det främst om att minska farten vid avverkningsmaskinerna, enligt elever och lärare. Eleverna uppger att de uppmanas av lärarna att själva kontinuerligt reflektera högt över sitt arbete och att de inser saker när de får fundera över sitt agerande. Eleverna beskriver också att mycket tid avsatts för gemensamma utvärderingar av undervisningen och att undervisningen utvecklats efter de synpunkter som de framförts, till exempel har de fått utförligare undervisning om olika träslag efter att de efterfrågat detta.

Undervisningen tar hänsyn till elevernas behov och förutsättningar

Granskningen visar att undervisningen anpassas så att eleverna ges både stöd och utmaningar för att utveckla ett gott yrkeskunnande. Intervjuade elever beskriver att de upplever att lärarna är bra på att lyssna in vad eleverna kan och vad de vill, samt att lärarna finns nära till hands och observerar hur det går för eleverna. De griper in när det behövs men låter annars eleverna lösa uppgiften, till exempel när ett problem uppstår. Under elevernas första år instruerade lärarna mer, medan de nu låter eleverna arbeta mer självständigt utifrån egen förmåga. Eleverna beskriver vidare att även om det ibland blir utmanande, exempelvis när de ska manövrera avverkningsmaskinerna, så ser lärarna till att det aldrig blir för mycket press för någon elev. Lärarna beskriver att de alltid kontrollerar vad eleverna kan och sedan utformar undervisningen utifrån det. Lärarna säger att det handlar mycket om att påminna eleverna om vad de kan och samtidigt ge dem utrymme att öva på sina förmågor. Lärarna berättar också att de arbetar mycket med att sätta samman grupper av elever som kan stötta varandra att utvecklas vidare.

Jämställdhetsfrågor tas upp i undervisningen

Granskningen visar att frågor som rör yrkeskultur och föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt synliggörs och problematiseras i undervisningen. Intervjuade elever berättar att de i undervisningen talar mycket om synen på jämställdhet i yrket, exempelvis att det kan finnas personer som anser att kvinnor inte ska arbeta i skogen. De berättar även att de har haft en temadag på skolan om machokultur. Lärarna berättar att de gjort klart för eleverna att de ska ha ett gott beteende mot alla de möter och att lärarna markerar exempelvis om de hör någon som säger något olämpligt, oavsett om det handlar om en elev eller lärare. Vidare berättar eleverna att det är en bra attityd på skolan och att alla elever, män som kvinnor, säger ifrån om de skulle höra något som inte är okej. Eleverna säger också att de inte har varit några problem i samband med apl med att män eller kvinnor skulle ha tagits emot dåligt eller på olika sätt utifrån kön. Rektorn säger i intervjun att hen ofta pratar med lärarna om jämställdhet och var skolan står i dessa frågor. Rektorn berättar även att de nyligen har haft en temadag som bland annat tog upp normer och föreställningar om likheter och olikheter mellan människor.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Här bedöms i vilken utsträckning undervisning om och för hållbar utveckling ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att den är utformad för att ge eleverna en fördjupad förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet. Undervisningen ger också verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor som är av vikt för yrkeskunnandet. I undervisningen finns genomgående ett hållbarhetsperspektiv som förbereder eleverna för att kunna göra självständiga och reflekterade val i det framtida yrkeslivet.

Motivering till bedömningen

Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla en förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet

Granskningen visar att såväl sociala som ekonomiska och miljömässiga aspekter av hållbar utveckling inom yrkesområdet ingår i den teoretiska och den praktiska undervisningen. Det framkommer av intervjuer, inskickat material och genomförd observation att eleverna ges möjligheter att öva praktiskt på att ta hänsyn till olika hållbarhetsaspekter i de uppgifter som de arbetar med. Eleverna konstaterar att de talar mycket om säkerheten i arbetet som maskinförare och att de känner till att det inträffat dödsfall i branschen. Enligt eleverna så är lärarna exempelvis noga med att de ska röra på sig så mycket de kan och ta sig tid att ställa in sittplatsen i fordonen noga innan de inleder sitt arbete. Frågan om de sociala aspekterna av ensamarbetet har också tagits upp.

Såväl lärare som elever beskriver vidare att miljöfrågorna fått allt större plats i undervisningen och att eleverna även får träna praktiskt på att exempelvis bygga broar och risa för att skydda mark och vattendrag. Enligt lärarna ställer huvudmannen nu högre krav på att naturvärden skyddas och vid intervju med apl-handledare framkommer att branschen ser det som viktigt att eleverna kan arbeta så att de minimerar skador. Av de traktdirektiv som Skolinspektionen tagit del av och som eleverna fått att utgå ifrån i arbetet framgår vilka hänsyn eleverna ska ta i förhållande till olika miljötyper. Av dessa framgår även vilka hållbarhetsaspekter som ingår vid uppföljning av uppdraget, exempelvis vad gäller hälsa och miljö. Eleverna beskriver vid intervju att de talar mycket med lärarna om hur de ska köra skonsamt när de senare sitter i sina maskiner och arbetar med de aktuella uppdragen.

Eleverna beskriver vidare att lärarna allt mer talar om hur de olika hållbarhetsfrågorna hänger ihop och att de ofta uppmanas att ta det försiktigt vid exempelvis avverkning, för att öka kvaliteten på det avverkade och minska skadorna på mark och kvarvarande skog, vilket de även tränade på vid genomförd lektionsobservation. Eleverna beskriver att de känner till att de fått ner bränsleförbrukningen genom effektivare körsätt, vilket bland annat förbättrar

ekonomin. Eleverna uppmanas själva att reflektera över hur deras agerande får effekt på såväl miljö som ekonomi, vilket även skedde vid den lektionsobservation som Skolinspektionens utredare genomförde.

Identifierat utvecklingsområde

Undervisningens innehåll

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **utforma undervisningen med hänsyn till elevernas kunskapsutveckling under apl**

Enligt Skolverket behöver lärare och apl-handledare planera för vad eleven ska få möjlighet att lära sig under apl-perioden, hur lärandet ska stöttas och hur det ska följas upp. Av Skolverkets stödmaterial framgår också att läraren behöver ta reda på vad eleven lärt sig under apl för att utifrån det planera undervisningen liksom att rektorn behöver se till att det finns rutiner för bedömning av apl.¹

Av granskningen framgår att planeringen av apl inte tydligt görs med hänsyn till innehållet i ämnets kurser, samt att undervisningen i skolan inte heller anpassas efter en bedömning av hur elevernas kunskaper har utvecklats under apl. Genom att skapa en tydlig integrering mellan undervisningen i skolan och apl där lärare och apl-handledare kommunicerar om målen för kursen och elevernas olika arbetsuppgifter kan lärarna planera undervisningen med hänsyn till elevens lärande under apl.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn skapar kommunikation mellan lärare och apl-handledare om kursens mål, om vad elever ska öva på under sin apl-period samt om elevers lärande under apl. Rektorn bör också stödja lärare i att ta hänsyn till information om elevers lärande under apl i undervisningen. I det arbetet kan Skolverkets modul användas, se [Lärportal Skolverket Utveckla det arbetsplatsförlagda lärandet](#). Även Skolverkets [Stödmaterial till systematiskt kvalitetsarbete för gymnasial yrkesutbildning](#) kan vara ett stöd i arbetet.

¹ Skolverket (2022). Planera, genomför och följ upp arbetsplatsförlagt lärande.

Undervisningens form

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom det granskade området.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom det granskade området.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Tilda Lindell, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Ulf Pantzare. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Ulrika Rosengren och Ewa Mölleryd deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens frågeställning:

- I vilken utsträckning utformas undervisningen i yrkesämnet för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande?

Granskningens kvalitetskriterier:

Undervisningens innehåll

Uppgifter i undervisningen är autentiska och relevanta och ger förutsättningar för att utveckla specifika yrkeskunskaper. Uppgifter i undervisningen ger eleverna förutsättningar att hantera arbetsprocesser och situationer som de kan möta i ett framtida yrkes liv. Planeringen av uppgifter i undervisningen görs med hänsyn till vilka arbetsuppgifter eleverna utför under apl. Genom undervisningen ges eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Undervisningens form

Undervisningen är varierad och strukturerad. Undervisningen har en tydlig integrering mellan teori och praktik samt mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet. I undervisningen tas hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att nå ett gott yrkeskunnande. Eleverna görs kontinuerligt delaktiga och ges utrymme för reflektion i undervisningen. Jämställdhetsperspektivet integreras i undervisningen, inklusive i samband med apl.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Undervisningen utformas för att ge eleverna en fördjupad förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet, samt verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor som är av vikt för yrkeskunnandet. I undervisningen anläggs kontinuerligt hållbarhetsperspektiv på ett sätt som förbereder eleverna för att kunna göra självständiga och reflekterade val i det framtida yrkeslivet.

Bilaga 2: Författningsstöd

Enligt skollagen 2010:800 ska utbildningen i gymnasieskolan utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn.² Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.³ Yrkesprogrammen ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande.⁴ Av gymnasieförordningen framgår att arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor.⁵

I läroplanen anges att det är skolans ansvar att varje elev på ett nationellt yrkesprogram inom gymnasieskolan ges möjlighet att uppnå kraven för en yrkesexamen, som innebär att eleven har uppnått en av branschen godtagbar nivå av yrkeskunnande för att vara väl förberedd för yrkeslivet.⁶

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.⁷ Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar.⁸

Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Rektorn har som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna ett ansvar för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar för bland annat följande. Att utbildningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att den organiseras så att den ger utrymme för eleverna att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet. Att lärare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen.⁹

Av läroplanen framgår vidare att läraren i undervisningen ska skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande samt utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska också stimulera, handleda och stödja eleven samt i undervisningen beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och

² 15 kap. 3 § skollagen (2010:800).

³ 16 kap. 3 § skollagen.

⁴ 16 kap. 16 § skollagen.

⁵ 4 kap. 12 § gymnasieförordningen (2010:2039).

⁶ Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Lgy11), avsnitt 2.1 Kunskaper, Mål.

⁷ 2 kap. 9 § skollagen

⁸ 3 kap. 14 § skollagen

⁹ 4 kap. 4 § skollagen, Lgy 11, avsnitt 2.6, Rektorns ansvar

annan forskning. Vidare ska lärare synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val.¹⁰ Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹¹

I läroplanen framgår att eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att "observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling".¹² Vidare återfinns i examensmålen för Naturbruksprogrammet och Restaurang- och livsmedelsprogrammet skrivningar kring hållbar utveckling. I examensmålen för Restaurang- och livsmedelsprogrammet framgår att utbildningen ska leda till en fördjupad förståelse av de etiska frågor som livsmedelshantering, försäljning och hållbar utveckling ställer. De etiska frågeställningarna ska även omfatta de tidigare stegen i produktionskedjan, som djurhållning, odling, transport och förädling. Av examensmålen för Naturbruksprogrammet framgår bland annat följande. Att bruka naturen på ett sätt som främjar hållbar utveckling och vårdar ekosystemen ställer krav på såväl biologiska och ekologiska som tekniska och ekonomiska kunskaper. Utbildningen ska utveckla elevernas förståelse av naturens mångfald och hur olika verksamheter använder och påverkar naturen och biologiska processer. I detta ingår också kunskaper om olika energiformer och om energiomsättning. Utbildningen ska ge eleverna möjligheter att kritiskt granska och reflektera över hur vi kan bruka naturen för en hållbar utveckling.¹³ I ämnesplanerna för ämnena skogsmaskiner¹⁴ respektive bageri- och konditorikunskap¹⁵ finns en beskrivning av ämnet som helhet, ämnets syfte med målpunkter, och en beskrivning av de kurser som ingår i ämnet. För varje kurs finns centralt innehåll och betygskriterier.

¹⁰ Lgy 11, avsnitt 2.1, Kunskaper, Riktlinjer.

¹¹ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.

¹² Lgy11, avsnitt 2.1 Kunskaper, Mål.

¹³ Förordning (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program med bilaga. Enligt 1 § ska de examensmål som framgår av bilagan till förordningen gälla för gymnasieskolans nationella program. Dessa mål gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

¹⁴ Skolverkets föreskrifter om ämnesplan för ämnet skogsmaskiner i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (SKOLFS 2014:69).

¹⁵ Skolverkets föreskrifter om ämnesplan för ämnet bageri- och konditorikunskap i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (SKOLFS 2010:64).